

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
The Journal of International Social Sciences
Cilt: 31, Sayı: 1, Sayfa: 419-430, OCAK – 2021
Makale Gönderme Tarihi: 11.03.2020 Kabul Tarihi: 31.10.2020

POSTMODERN BİR İFŞA ALANI OLARAK SOSYAL MEDYA

Social Media As A Postmodern Disclosure Field

Yılmaz CAN¹

ÖZ

Tarihsel olarak yaşamı dönüştürülebilir kılan sistematik yapı her dönemi bir önceki deneyimler sürecinin toplamıyla yeni bir rotaya doğru sürüklemektedir. Yirmi birinci yüzyılın toplumsal inşa süreci modernizmden postmodernizme doğru bir yol izlerken; kamusal alanı katı, buyurgan ve zaman zaman baskıcı olan politik anlayıştan; demokrasi, eşitlik, özgürlük ve yönetilebilir bir toplum idealine yöneltmiştir. Küreselleşen dünyada kapitalizm, toplumsal yaşamı yeni bir alana doğru adım adım yaklaştırmasının yanında internetin sunmuş olduğu iletişim, haberleşme ve sanal yaşam alanlarında görünür olabilmek imkânı modernizmin sınırlarının ötesine geçmeyi başarmıştır. Dünyanın her yerinde insanlar varoluşunun realitesiyle sanal kimliği arasında yeni bir bağ kurmaya başlamıştır. Ağ üzerinden oluşturulan sosyal, kurumsal ve ekonomik ilişkiler neredeyse hiçbir geleneksel sistemin başaramayacağı düzeyde yüksek ve hızlı bir performansa dönüşmektedir. Bu çalışmada dijital yaşamın temel karakteristik yapısına dönüşen ve haberleşme, örgütlenme, kişisel ve kurumsal bir yapı haline gelen *sosyal medyanın* toplumsal yaşamdaki etkileri ve biyo-politik iktidar alanına sunduğu katkıları üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Postmodernizm, Sosyal Medya, İtibarsızlaşma, Trolller

ABSTRACT

Historically, the systematic structure that makes life transformable drags every period towards a new route with the sum of the previous experience process. While the social construction process the 21st century has led to a path from modernism to postmodernism, it has turned the public sphere from a rigid, commanding and sometimes oppressive political understanding into a democracy, equality, freedom and a manageable society ideal. In the globalizing world, capitalism has succeeded in moving beyond the boundaries of modernism within the chance of being visible in the communication, telecommunication and virtual life spaces of the Internet, as well as taking social life towards a new field step by step. In all parts of the world people have begun to establish a new connection between the reality of their existence and their virtual identity. The social, institutional and economic relations created over the network are transformed into a high and fast performance that almost no traditional system can achieve. In this study, the effects of social media on social life, transforming into a basic characteristic structure of digital life and becoming a communication, organization, personal and institutional structure, and its contribution to the field of biopolitical power will be emphasized.

Keywords: Postmodernism, Social Media, Discredit, Trolls.

¹ Doktora Öğrencisi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, ANKARA
e-posta: ycan1594@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2685-5982>

Giriş

İçinde bulunduğumuz yüzyılın toplumsal dinamikleri arasında yer alan iletişim, sosyal medya, kontrol, görünürlük gibi kavramlar sosyal yaşamın temel kodlarını oluştururken bireysel yaşantı, inanç ve deneyimlerin sanal ortamdaki ifşaatına dönüşmektedir. Gündelik hayatın realitesi tanımlanırken sanal bir kimlik olarak sosyal medyada var olabilmek, fiziksel olarak var olabilmekle neredeyse aynı önemi taşımaya başlamıştır. Bilgi, hız, haberleşme kültürünün topyekün değişmeye başladığı ve yeni bir kimlik olarak sosyal medyanın yaşamın bütün ayrıntılarını kuşattığı bir enformasyon çağıyla birey kendini yeniden tanımlamaktadır. İnternetin toplumsal yaşamı dört koldan sarmaladığı, kamusal alanı program, yazılım ve dijital görüntü ekseninde küresel bir boyuta taşıdığı bu çağda, geçmişin geleneksel yaşam pratiklerinin neredeyse tamamını ya değiştirmiş ya da değiştirmeye adaydır.

Gündelik hayat paydasının önemli bir kısmını oluşturan sanal yaşam alanları postmodern dönemde mobil teknolojilerin ufkuyla çerçevelenmiştir. Bireyin haberleşme, bilgi, alışveriş gibi sosyal etkinliklerinden dini cemaatlerin sanal ağlarına, kurumsal şirketlerin en önemli datalarına, kapitalist sermayedarların pazarlama ve görünürlüklerine kadar hemen her alanı devasa bir ağ gibi sarmalayan bu yapı yüzyılın en büyük değişim dinamiğini oluşturmaktadır. Sanal yaşamın bireyi bir tüketim nesnesine dönüştürmesi, yaşamsal pratikleri, kültürel farklılıkları, bireysel deneyimleri kodlayarak piyasaya sürmesi, dilini yeniden öğrendiğimiz sınırsız ve topraksız bir alanı inşa etmektedir.

Postmodern çağda toplumsal inşa süreci, temsilden katılıma doğru bir temeli oluştururken, dijital yaşamın farklılıklarını ve sanal kimlikler üzerinden çoğalan heterojenliği de destekleyen teorik bir yapıya dönüşmektedir. Temsil katılıma dönüşürken dijital çeşitlilik ve çok kültürlülük sosyal medya alanına da yansımaktadır. Bireyi pratik yaşam alanından sanal yaşama doğru sürükleyen sosyal medya, bireyin kişisel alışkanlıklarından siyasal taleplerine, inançlarına kadar hemen her alanı kapsayan ve kuşatan ikinci bir kimlik alanını oluşturmaktadır. Bireysel taleplerin dillendirilmesi, toplumsal yaşamda karşılaşılan çatışmaların örgütsel bir zeminde belli bir yaptırıma dönüştürülmesi, fitne, dedikodu, itibarsızlaştırma gibi alanları da tamamen yerleşik hale getiren sosyal medya, sanal alan içerisinde görünürlük kazanarak gündelik hayatta yaşanan çıkmazları örgütlü bir şekilde dile getirebilmektedir.

Video, internet, multimedya gibi sanal gerçeklikler tarafından dört yanımız tamamen kuşatılmış durumda. Tamamen iç içe geçen ve mesafe bilincinin ortadan kalktığı bir alana doğru geçiyoruz. Gerçek bir olayla canlandırılan görüntüsü arasında herhangi bir mesafe kalmadı. Sanal yaşam alanlarında karşımıza çıkan bir görüntü gerçeğin kendisine dönüşebilmektedir (Baudrillard, 2015: 70-71). Sosyal medyanın kuşatıcı politikası gündelik yaşamın tüm ağlarına nüfuz ederek kültür, aidiyet ve tüketim formunda ortaya çıkmayı başarmaktadır. Sosyolojik olarak değerlendirildiğinde sosyal medyanın gündelik yaşama bağlanma biçimi ve dönemsel açıdan kendini dönüştürme hızı tüketim ilişkisiyle kodlanarak yeni bir ara yüzle karşımıza çıkabilmektedir. İnsanları bu tüketim ilişkisinin nesnesi haline getiren uyarıcılar sürekli yenilenen, çoğalan ve deneyimlenen bir simülasyona dönüşmektedir.

2000'li yıllarda gündelik yaşamda neredeyse hiç olmayan ya da tamamen yeni ve yabancı bir yaşam alanının bilinemezliğine sahip olan sanal yaşam alanları bugün dünyada toplumsal yapının dokularına nüfuz etmiş ve bireysel alanlar içerisinde kendini sürekli yenileyen ve üreten bir biçime dönüşmüştür. Son on yıl içerisinde yaşanan teknolojik gelişimle beraber sanal yaşam eğlence, kültür, siyaset, din ve reklam gibi alanları sürekli besleyerek toplumsal yapıyı da bu eksende değiştirmektedir. Pragmatik ve araçsal bir ilişkiyle başlayıp hayatın her alanını kuşatmayı başaran

sosyal medya sahip olduğu çeşitlilik sayesinde oldukça önemli bir veri kaynağını oluşturmaktadır. Aynı zamanda bir kimlik ve prestij edinme alanı olarak da önemli bir görünürlük kaynağı olan sosyal medya sürekli yeni aktörleri belirgin hale getirip bir o kadarını da kısa süre içerisinde itibarsızlaştırabilmektedir.

Modernizmi Tüketen Postmodern Fücur

Bulduğumuz yüzyılın önemli bir iletişim ve etkileşim biçimi olan sanal yaşam ağlarının, toplumsal yaşamı yeni bir dijital gösteri ağıyla sarmaladığı görülmektedir. Sanal ağların yaşamımızda bu kadar yaygın hale gelmesinin arkasında, insanoğlunun tarih boyunca farklı boyutlarda ve şekillerde iletişim kurma ihtiyacı yatmaktadır. Dumanla iletişim kurmaktan mağara ve çanaklara çizimler yapmaya, yazının icadından kablolu telefon ve televizyona ve oradan da akıllı telefon ve internete ulaşana kadar sürekli bir iletişim devrimi gerçekleşmiştir (Dijk, 2018:13). Ve bugün içinde bulunduğumuz yüzyılda toplumsal yaşamı yine bir iletişim ve gösteri ağıyla sarmalayan bu yapı, dönüşümün varmış olduğu noktayı göstermektedir.

Toplumu, dinsel bir kamusal alana dönüştüren ve devlet yönetimini dinsel olana göre belirleyen geleneksel batı kültürü, toplumsal yaşamın rotasını dinden rasyonaliteye çevirerek modernizmin kurulmasının başlangıç temellerini atmıştır. Bu süreç içerisinde demokrasinin eşitlik, özgürlük ve yönetilebilir toplum ideali, bireyi toplumsal hayatın öznesine dönüştürmüştür. Küreselleşen dünyada modernizmin yaygınlaşması ve yönetsel süreçlerin temel belirleyicisi olması, demokrasinin kendi içerisinde daha uygulanabilir formasyonlar üretmesini sağlamıştır. Toplumu oluşturan bireylerin homojen bir yapıyı oluşturduğu fikriyle yola çıkan modernizm, küreselleşme ve postmodernizm akımlarıyla beraber toplumu oluşturan aktörlerin aslında birbirinden farklı heterojen bir yapıyı meydana getirdiği gerçeğiyle yüzleşmek durumunda kalmıştır.

Aydınlanma, kapitalizm, demokrasi, eşitlik, marksizm gibi “büyük anlatılara” karşı bir başkaldırı olan postmodernizm, en genel anlamda modernliğin açmazlarına karşı bir savaşım ve modernleşmeyle bir hesaplaşmadır. Postmodernistlere göre postmodernizm, ileri batı toplumlarının şu anki içlerinde bulunduğu aşamayı, bir bakıma modern sonrası/sanayi sonrası toplumu adlandırır. Postmodernizmin, modernizmden bir kopma olduğunu savunanlar olduğu gibi modernizmin kendi içindeki bir eleştiri olduğunu iddia edenler de vardır (Kızılcıkelik, 1994: 89). Modernizmin tamamlanmamış bir proje olduğunu düşünen Habermas, postmodernizm her ne kadar modernizm sonrası bir akım olsa da postmodernizm içinde yer alan unsurların modernizmi de kapsadığını dile getirmektedir.

Şaylan’a göre (1996: 17) postmodernizmi ister epistemolojik yanıyla, ister sosyal kurumsal yanıyla ele alalım genelde bu hareketin Batıda ortaya çıkan aydınlanma felsefesine ve modernizme yöneltilmiş bir eleştiri olduğunu söylemek mümkündür. Postmodernizmin ortaya çıkış sebeplerinden biri, toplum bilimleri alanında modernizmin bilime olan bakış açısında eleştirellikten uzak bir biçimde kendini dönüştürmeye çalışmasına ve nesnelliğe hapsoluşuna bir tepkidir. Modernizm katı bilimsel çalışmalarıyla yaşamı her alanda açıklayabildiğini iddia ettiği anda; postmodernistler modern bilimin metodolojik varsayımlarının eleştiriden uzak olduğunu dile getirmişlerdir. Kendi içinde de bir bütünlük göstermeyen postmodernist söylem toplum bilimi, daha da önemlisi bilimin temelini, yani epistemolojiyi radikal bir eleştiriye tabi tutmakta, bir bakıma son 250-300 yıllık tarihi ciddi ve kökten bir biçimde sorgulamaktadır.

Postmodernizm, estetik anlayış ölçüsünden, toplumun düzen ve işleyişine, toplumsal çözümlere ve epistemolojiye kadar uzanan çok geniş bir alanda ortaya çıkan yeni yaklaşım biçimlerini kapsamasından dolayı tanımlanmasının güç olduğunu ifade etmektedir.

Postmodernizmin tabiatı itibariyle sağcı ya da solcu olmamasından dolayı ondan yararlananlar, onunla birlikte bilinçsiz olarak siyasi bir ideolojiye bağlanmış olmamaktadırlar. Ama bu siyasi tarafsızlık anlamına gelmez. Sadece, postmodernizmin her türlü siyasi yönelime uyabilecek kadar soyut ve bulanık bir şey olduğunu da gösteriyor olabilir (Şaylan, 1996: 6). Son yirmi yıl içerisinde toplumsal yaşamın dokularına nüfuz eden internet ve sanal yaşam alanları bu soyut, muğlak ve karmaşık durumu daha elzem hale getirmiştir.

20. Yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan postmodernizm; modernizmin tıkanmış, kısırlaşmış taraflarını aralamış, ona yeni yaşam alanları sunmuştur. Hayatta kesin sınırlılıkların olmayacağı, ihtiyaçlarımızın sadece metanın pragmatik işlevinden ibaret olmadığı gibi ilkelerle boy göstermeye başlamıştır. Postmodernizmin ortaya çıkmasında, modern dönemde insanların peşinden sürüklendiği yoksulluktan kurtuluş, ekonomik denge ve özgürlük gibi vaatlerin gerçekleşmemesinin önemli rolü olduğunu söylemek mümkündür (Demir, 1997: 27). Bu ekonomik denge ve özgürlük postmodernizmle beraber bilgi kullanıcıları ve arz edicilerinin kullandıkları bilgiyle olan ilişkileri sayesinde yeni bir ekonomik değer üretimi formuna dönüştüğü görülmektedir (Lyotard, 1997: 20). Bu açıdan düşünüldüğünde toplumda yeni bir akımın ya da sosyolojik farklılaşmanın tespitinden ziyade ekonomik bir geçiş, eleştirel bir karşı çıkıştan bahsetmek mümkündür.

Modernlik, farklılaşmanın, uzmanlaşmanın, bireyselleşmenin, karmaşıklığın, sözleşmeye dayalı ilişkilerin, bilimsel bilginin ve teknolojinin hakim olduğu bir yaşam şeklini önceler. Modernliğin temel parametreleri genel olarak kapitalizm, endüstriyalizm, kentlilik, demokrasi, ussallık, bürokrasi, uzmanlaşma, farklılaşma, bilimsel bilgi, teknoloji ve ulus-devlet'dir. Modernizm kendini bunlar üzerinden toplumsal yaşamda vazgeçilmez kılarken bunu bir takım vaatleri gerçekleştirme isteğini öne sürerek yapar (Zeka, 1990: 25). Modernizmin büyük vaatleri günümüz koşullarının ihtiyaçlarına karşılık bulamamaktadır. Modernizm toplumsal olarak nesneleştirdiği ve işlediği anlam stokları, tarihsel anlam rezervlerinde korunarak belli dönemlerde su yüzüne çıkarak toplumsal akışkanlık içerisinde kendi kabını bulur (Berger ve Luckmann, 2016: 31). Modernitenin bastırıldığı, anlamsızlaştırmaya çalıştığı ve toplum içerisinde derin bir yalnızlığa sürüklediği birey, ait olacağı bir hakikat dünyasına, insan olmanın özünde yatan sosyalleşme denkleminde doğru ilerleyecektir.

Postmodernizm de bilgi, modernizmde olduğu gibi bilimsel bilgi tekeline olmaz, postmodernizmde özgürleşim temel çabadır. Postmodern insan, gerek toplumsal, gerek bilimsel ve gerekse de estetik tarzda olsun bütünleşmeyi ve sentezlemeyi hor görerek onu dışlar. Postmodernizm geleneksel modern literatürün tersine, bilgilerimizin gerçeği birebir açıklar nitelikte olmadığını, gerçeğin her defasında yeniden üretildiğini ve yeni yaşantılarla farklılaşabileceğini savunur. Postmodernizm; Marksizmi, Hıristiyanlığı, Faşizmi, Stalinizmi, liberal demokrasiyi, laik hümanizmi, feminizmi, İslam'ı ve modern bilimi aynı zeminde değerlendirir ve bunların bütün problemleri önceden tahmin edip standart cevaplar üreten anlatılar olduklarını söyleyerek hepsini elinin tersiyle iter (Şaylan, 1996: 25).

Negri ve Hardt (2003) postmodernizmi, kapitalizmin toplumda yeni bir formasyona dönüşmesi olarak tanımlamaktadır. Bir dönem kapitalizmin temel yönelimi modernizm iken, yeni yüzyılda bunun yerini postmodernizm almıştır. Her ne kadar modernizm ya da postmodernizm hayatı bir dönem tahakkümü altına alsın da bunun temel belirleyici formunun kapitalizm olduğu unutulmamalıdır. Değişen tek şey yaşam koşullarının daha konformist bir yapıya dönüşmesi ve bu dönüşen ihtiyaçlara paralel olarak yeni yaşam alanlarının yaratılmasıdır. Toplumsal yapının işleyişi modernizmin tasavvur ettiği dünyadan görülemez hale geldiğinde, yerini yaşamı daha esnek kılan, toplumsal sorunlara daha yaratıcı çözüm önerileri sunan postmodernizm, kapitalizmin yeni yüzü

olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü postmodernizm sanattan, edebiyattan, yerel olanın realitesinden bahseder. Toplumsal bir yansıma olarak günümüzde sosyal medyanın da yaşamın her alanına bu denli kolay nüfuz edebilmesi postmodernizmin teorik arka planına dayanmaktadır. Siyaset, din, kültür, moda gibi oldukça geniş ve kapsayıcı bir alana hükmeden sosyal medya, postmodern çağda gerçeklikle simulasyon arasında flu bir düzleme oturmayı başarmaktadır.

Mahremiyetin İfşası

Küçük bloglar ve e-postalar gibi temel iletişim deneyimiyle başlayan internet serüveni günümüzde her anın paylaşıldığı, fotoğraflanıp sergilendiği, sosyal medya kanalları üzerinden sanal ağların sınırsız dünyasına sunulduğu bir sürece doğru evrilmektedir. Mahremiyetin koca bir ifşaata dönüştüğü bu alanlar yeni yüzyılın bütün sırlarını paylaşmak, çoğaltmak ve yeniden üretmektedir. Hobiler, duygusal pratikler, ideolojik tercihler, din, aile gibi bireyi tanımlayan ve aynı zamanda mahremiyet alanını da oluşturan tüm bu alanlar sosyal ağların güvensiz, ulaşılabilir, çoğaltılabilir ve değiştirilebilir yapısına isteyerek teslim edilmektedir.

Özel yaşam ya da mahremiyet kişilerin kendileriyle baş başa kalabildikleri, özgür iradeleriyle düşünüp hareket edebildikleri, bir başkasıyla bir araya gelebilmenin koşullarını ve kurduğu iletişimin ölçüsünü belirleyebildiği bir alanı ve bu alan üzerindeki hakkı olarak tanımlanmaktadır. Gündelik hayatın önemli bir parçasını oluşturan mahremiyet hakkı başkasını dışlamak, ötekileştirmek ya da iletişimi tamamen kesmek anlamına da gelmez (Yüksel, 2003: 182). Mahremiyet kişiler arasındaki sınırı ve bireyin bilgiyi kiminle ve ne kadar paylaşabileceğinin ölçüsünü belirleme süreci olarak tanımlanmaktadır. Mahremiyet bilgiyi gizlemekten ziyade kişilerle kurmuş olduğu ilişkiler temelinde sınırını belirlediği bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Mahremiyet her ne kadar bu sınırları belirleme hakkı olarak tanımlansa da (Tüfekçi, 2008: 21) sosyal ağların hayatımızı çepeçevre sarmaladığı bir dönemde tam olarak karşılık bulmadığı görülmektedir. Sosyal medyada bazen bireye ait olan bir fotoğraf, bilgi ya da video ikinci ya da üçüncü elden farklı bir alana kolayca taşınabilmekte ve yüzlerce insana ulaşabilmektedir.

Mahremiyetin birinci tehdit kaynağı kişinin kendisidir. Mahremiyetin ifşa edilmesi ya da saldırıya uğraması dış kaynaklı olmaktan ziyade kişinin kendisi tarafından ihlal edilebilmektedir. Kişiler gündelik hayat içerisinde gelirleri, cinsel davranışları, siyasal eğilimleri ve dinsel inançları gibi alanlarda başkalarına bilgi vermekte herhangi bir sakınca görmediği gibi bunu mahremiyetin ihlali olarak da düşünmemektedirler. Kamuoyu araştırmacıları gibi toplumsal yaşamda dönüşen algıyı tespit etmek, bazen yerel bazen de genel konular hakkında bilgi edinmek isteyen kurumsal yapılar kişilerin beğenileri, tutum ve davranışları, çalışma şartları, zevkleri gibi alanlarda oldukça ayrıntılı çalışmalar yapabilmektedirler (Yüksel, 2003: 185-186). Bu gönüllülük sürecinin bir adım ötesinde bulunan sosyal ağlar, kişinin kendisini beğenilme, tıklanma nesnesine dönüştürerek gönüllü bir paylaşma hikayesine doğru sürüklemektedir. Bu ağların sunduğu çeşitlilik içerisinde kişiler her defasında yeni ve dikkat çekici bir paylaşım ile mahremiyetin sınırlarını zorlamaktadır.

Sosyal ağlar genel olarak gönüllü ifşaati teşvik etse de beraberinde ortaya çıkan güvenlik problemlerini giderme noktasında eksik kalabilmektedir. Web sayfalarına veya linklere tıklanma sonucunda bilgisayarlara yüklenen virüsler, internet üzerinden paylaşılan bilgilerin çalınması sonucu oluşturulan hesaplar, sosyal medya hesapları aracılığıyla arkadaş bilgilerinin çalınması, ticari bilgileri ele geçirmek, çalışma hayatının saygınlığına karşı oluşan saldırılar, kişisel ilişkilerde yarattığı problemler ve güvenlik açısından oluşan tehditler gibi birçok problem sosyal ağların hayatımıza girmesiyle beraber ortaya çıkmıştır (Abdulhamid vd, 2011: 34-35). Bu problemlerin giderilmesi kullanıcı sayısı ve paylaşılan bilgilerin çeşitliliği göz önüne alındığında oldukça zor ve profesyonel bir işe dönüşmektedir.

İletişim teknolojilerinin çok yaygın bir şekilde kullanıldığı gerçeğinden hareketle kişilerin güvenli bir şekilde bu ağları kullanabilmesi için etik normların ve yasal düzenlemelerin belli bir sisteme oturması gerekmektedir. Teknolojinin sunduğu imkanlar sayesinde manipülasyon teknikleri de gelişmiş ve kolaylaşmıştır. Görüntüyle oynanarak oluşturulan fotoğraflar ya da video görüntüleri özellikle siyaset, miting, savaş ya da protesto eylemlerinde kullanıldığında geri dönüşü bazen imkansız sonuçlar doğurabilmektedir (Korkmaz, 2014: 28). Seçim süreçleri ya da protesto gibi kısa bir zaman diliminde gerçekleşen eylemlerde ortaya atılan bir manipülasyon seçimin kaybedilmesine ya da protesto eyleminin şiddet ve ölümlerle sonuçlanmasına neden olabilmektedir.

Sosyal ağlar sayesinde paylaşımın daha kolay hale gelmesi ve beğenme, paylaşma, bildirimler aracılığıyla bu bilgi akışının ekonomik, hızlı ve ulaşılır olmasını sağlamıştır. Daha önce e- posta aracılığıyla mesajların aktarıldığı sanal alanlarda sosyal ağların yaygınlaşmaya başlamasından sonra bilgi akışı bu ağlar üzerinden yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca sosyal ağların bu kadar yaygın kullanılmasını cezpedici hale getiren ve bazen kullanıcıları “Ne yapıyorsun?” gibi sorularla aktif bir etkileşim sürecine katmaya çalışan bu ağlar sanal yaşamın kapılarını tamamen aralamaktadır (Akt. Zengin vd, 2015: 116). Sosyal medya alanlarında bireyin daha önce aratmış olduğu bir video ya da bilgi, bir sonraki sefere “Etkileşimde bulunduğun gönderilere benzer” videolar ya da konu başlıkları olarak çok daha geniş ve bireyi kendine çeken zengin bir çeşitlilikle yeniden karşısına çıkabilmektedir.

Toplumsal yaşamın neredeyse her alanında giderek karmaşık ve bağımlı bir ilişki yaratan teknoloji, yeni meslek gruplarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Oldukça hızlı ve üretken bir alanı oluşturan bu yapı hem etik açıdan hem de mesleki açıdan yeni düzenlemelerin oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir. Dijital platformlar gündelik hayatın her alanına virüs gibi yayılırken beraberinde getirdiği bilişim suçları da aynı oranda artmakta ve bu suçların kontrol altına alınması da kurumsal bir gereklilik haline gelmektedir (Okmeydan, 2017: 356). Dijital ağlarda gelişen bir suç bazen geri döndürülmesi imkansız sonuçları beraberinde getirmektedir. Banka hesaplarının çalınması, ticari saygınlığın zedelenmesi, mahremiyetin ifşa edilmesi gibi birçok mağduriyet bu alanlarda oluşan bilişim güvenliğinin eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

İletişim teknolojileri sayesinde ortaya çıkan ve mahremiyet ihlalinin toplumsal yaşamın her alanını sarmaladığı, kişisel güvenliğin tehdit altında olduğu bir risk alanına doğru ilerlediği görülmektedir. Sosyal ağlar içerisinde gönüllü olarak görünür olmaya çalışan kişilerin banka hesaplarından, dinsel inançlarına, cinsel yaşamlarından, siyasi düşüncelerine ilişkin tüm bilgileri ifşa edilmektedir (Yüksel, 2003: 211). Bazen bir mesaj ya da fotoğrafa etiketlenen yanlış bir bilgi onarılması imkansız sonuçları da beraberinde getirmektedir. Gündelik hayatın bu kadar görünür olması mahremiyetin sınırlarını ortadan kaldırırken, toplumsal yaşamın kültürel dayanaklarının da içini boşaltmaktadır.

Gerçekliğin Simulakrları: Troller

Çağımız bilgi toplumunun meyveleri, cebimizdeki mobil telefonlarda, bilgisayarlarda ya da ofislerdeki büyük bilgi teknoloji sistemleriyle sürekli etkileşim halindedir. Geçmişin klasik veri toplama şekillerinden tamamen farklılaşan ve adına büyük veri denilen bu karmaşık teknoloji eskisinden çok daha fazla miktarlarda veriyi yönetebilir hale gelmiştir. Bu büyük veri dönemi yaşamla ve dünyayla etkileşim kurma biçimimize meydan okumaktadır (Mayer, Cukier, 2013: 14). Hayatımızı kuşatan bu yapı kitlesel reflekslerimizden tüketim ilişkilerimize kadar birçok alanda, toplumsal yaşamı iktidarın nesnesi haline getirmektedir.

Hakikatlerin neredeyse tamamen sorgulandığı bir dönemde, sosyal medya gerçekliği olmayan birçok haberi, bilgiyi ya da fikri sorgulanamaz bir söylem haline getirerek toplumsal

yaşamı kendi ekseninde simüle etmeyi başarmıştır. Sosyal medya toplumsal realiteyi kendi sanal ağlarında hakikate dönüştürerek bireyi gündelik hayatın içinden çekip almıştır. Bireyi kendi ağına hapsederek kontrol eden sosyal medya, hayatın her alanına dair söylem üretmektedir. Mobil teknolojiler sayesinde hayatımızın her alanına taşıyabildiğimiz bu yapı zihnimizin ve bedenimizin tüm ağlarına ulaşmaktadır. Öğrenme gereksinimlerimizi karşılayan her bilgi, eğlence kültürümüzü besleyen yüzlerce etkinlik, inançlarımızı yeniden keşfettiğimiz her pratik, siyasetle ilgili onlarca fikir, düşünce ve yönelimin sihirli kutusuna dönüşen bu yapı bireyi yeni bir simülasyonun içerisine hapsedmektedir.

Toplumsal örgütlenme biçimi sanal örgütlenmeye dönüşürken ortaya çıkan bilgi kirliliği de bir o kadar etkili hale gelmektedir. Toplumsal kimliklerimizin uzantısına dönüşen ve hayatımızı gerçeklik ile ağlar üzerinde yeni bir boyuta taşıyan sosyal medya sınırsız bir prestijin kapılarını aralayabilirken tersi durumda bireyi çok kısa sürede itibarsızlaştırabilme riskini de barındırabilmektedir. Söylem ve hakikatin kolayca tersyüz olabildiği, bireyi dayanaksız bir dedikoduyla tamamen silikleştirebilmesi de ahlak anlayışının niteliğine zarar verebilmektedir. Basılı gazetelerin daha çıkmadan haberin eskimeye başladığı, bir saat önceki önemli bir konunun yerini çok daha farklı bir konuya kolayca bırakabildiği, bilginin troller üzerinden öğrenilen ve güvenilirliğinin neredeyse tamamen ortadan kalktığı bir alanda var olmak kimlik ve aidiyetleri parçalamaktadır.

TV ve radyo araçlarının verdiği hakiki ileti, kodu açılmış, bilinçsizce ve derin olarak 'tüketilen' ileti, seslerin ve imgelerin görünen içeriği değil, bu araçların teknik özlerine bağlı olan ve gerçeği birbiri ardı sıra gelen ve birbirlerine eşdeğer olan göstergeler biçiminde çarpıtıcı zorlayıcı yapıdır. (...) Her ileti her şeyden önce bir iletiye, Vietnam'ın reklama, reklamın haberlere gönderme işlevi taşıması hakikatidir bu; bunların sistematik olarak yan yana gelmesi, iletişim aracının söylem tarzı, iletisi, anlamıdır. (...) İçerik çoğu zaman aracın gerçek işlevinden bizi saklar. İçerik kendini ileti olarak sunar, oysa gerçek ileti-ki ona bağlı olarak görünür söylem yalnızca bir yan anlam olabilir- insan ilişkileri üstünde derinlemesine gerçekleştirilen (hiyerarşi, model, habitus üzerindeki) yapısal değişimdir (Baudrillard, 2017b:155-156).

Sanal bir stratejiyle hayatın tamamına hükmetmeyi başaran ağlar bilgiyi, inancı ve hızlı tüketim alışkanlıklarını sürekli kendi öngörüsü etrafında dilediği ölçüde yapabilmektedir. Zaman ve mekan algısını tamamen ortadan kaldıran bu yapı kendi pragmatik ilişkileri ekseninde tüm hakikatlere yeni anlamlar kazandırmada ve bu yönde bir yol izlemede özgürdür. Yarattığı iktidarı pazarlayan ya da itibarsızlaştırıp yeni bir alanın kapılarını aralayan bu ağlar, trollerin oyun kuruculuğu ile yönetilmektedir. Kimlik ve iktidar ilişkisini modernizmin ötesine taşıyarak bireyin kendini isteyerek ifşa edebilmesinin tüm imkanlarını sunan bu alan yeni yüzyılın sanal kamusal alanını oluşturmaktadır.

Trollük bilgisayar ve diğer mobil teknolojiler aracılığıyla iletişim sürecinde muhalif ya da saldırgan bir tutum sergileyerek tepkisel bir davranışa dönüşmektedir. Bu davranışlar genel olarak başkalarının duygusal tepki vermeleri yönünde bir içeriğe sahip olduğu için kışkırtma davranışı provoke edilmektedir. Genel olarak küfürlü, cinsiyetçi, yıkıcı, kışkırtıcı ve provokatif bir içerikle yazmayı benimsemiş olan troller çevrimiçi ortamda diğer kullanıcıların duygusal ve anlık tepkilerine göre kendini yeniden tanımlarken dış dünyadaki gelişmelerin farkında ve aynı zamanda gündelik sokak diline de yatkın olduğu görülmektedir (Özsoy, 2015: 537). Çevrimiçi ağlarda kişinin gündelik hayatta sahip olduğu gerçek kimliği bu alanlarda yeniden yapılanmaktadır. Kimliğin anonim hale geldiği ve toplumsal bir yüzleşmenin neredeyse olmadığı bu ağlarda birileri üzerinden olumsuz bir yargı geliştirmek ya da birilerini herhangi bir gerçekliğe bağlı kalmaksızın karalamak oldukça kolay hale gelmektedir. Sosyal medya sunumlarının oldukça etkili olduğu bu

alanlarda twitter vd. üzerinden mesajı daha etkili ve işlevsel kılabilmek için oluşturulan içerik ağlardaki trollerin saldırı araçlarına dönüşmektedir.

Baudrillard'a göre (2015: 77) "Siber uzamda, sözcüğün gerçek anlamında bir şeyler bulup, keşfedebilme olasılığı var mıdır? İnternet denilen şey zihinsel bir özgürlük ve keşif alanını simüle etmekten başka bir işe yaramamaktadır. Aslında kullanıcının önceden hazırlanmış bilgiler, siteler ve belirlenmiş kodlarla karşılıklı bir etkileşim süreci içine girdiği sözleşmesel, hızı kesilen bir uzamdan başka bir şey sunmamaktadır. (...) Her sorunun önceden belirlenmiş bir yanıtı vardır. Makineye soruyu sorduğunuz anda yanıtını da otomatikman vermiş oluyorsunuz. Aynı zamanda hem kodluyor hem de kod çözüyorsunuz. Aslında kendi kendinize bir terminal görevi yapmaktan başka bir işe yaramıyorsunuz."

Foucault'a göre modern toplumların her biri kendi yöntemleriyle bireyleri nüfuzları altına almaktadır. Bunu yaparken kullandıkları en önemli araç denetim mekanizmasıdır. Bu denetim mekanizması kullanılırken herhangi bir yerle sınırlı kalmayıp bütün toplumsal yaşama yayılmayı başarmıştır. İktidar kişilere bilinç düzeyinde etki yaratmadan önce fiziksel açıdan bedenleri üzerinde bir etki yaratır. İktidar siyasi ve ideolojik amaçlarını kişilerin tavır ve davranışlarını, gündelik alışkanlıklarını, mekansal dağılımlarını dayatarak uygulamaya çalışır. İnsanların bu fiziksel uzamsal dağılımı siyasi bir beden teknolojisine aittir. Modern iktidar yönetim politikasını yürürlüğe sokarken bireylerin bedenlerini, fikirlerini, yaşama bakış açılarını göz önünde bulundurarak bireysel açıdan yarattığı aidiyet duygusuyla bireyi özne olmanın ötesinde yönetim sisteminin nesnesi konumuna yerleştirir. Birey modern iktidarın tasarlayıp, planladığı bir yaşam biçimine ve role kendiliğinden geçer (2011: 146). Akışkan bir süreç içerisinde planlanan yaşam biçimini ve rolünü tamamen kendi aidiyetleri etrafında temellendiren birey sosyal medya politikasının bir parçası haline gelerek ve sanal kodlarla bireyin benliğini kuşatarak onu yeni bir sisteme adapte etmektedir.

Sosyal medya olgusu bireyi sanal bir kamusal alana hapsederek gündelik hayatı neredeyse işlevsiz hale getirmiştir. Toplumsal konuların idealize edildiği ya da çoğu zaman pratik yaşamda karşılıksız kalan birçok konu sanal yaşam kanallarının temel gündemlerini oluşturmaktadır. Trol için anonim olabilmek vazgeçilmez bir noktadır. Bu sayede yaratılabilecek baskı mekanizmalarından kurtulmaktadır. Ayrıca gündemi değiştirme, bireyleri ya da kurumsal bir yapıyı itibarsızlaştırabilmesi, toplumsal bir yanılısma ve kaygan bir zemin yaratmaktadır. İnternet ortamında her defasında farklı bir biçime dönüşen bu trollerin bir mesajı yayınlama ve bu mesajı başka birinden almış gibi gösterme çabası bilgiyi anonim hale getirmektedir (Özsoy, 2015: 551). Böylece mesajın içeriğinin yarattığı sorumluluk da kamuoyuna mal edilerek tamamen ortadan kalkmaktadır. Habermas'a göre (2017: 276-296) kamuoyunun temel işlevi ticarileşen kitle iletişim araçları nedeniyle kaybolmasının ötesinde bu durum, erimekte ve ele avuca gelmeyen, akışkan bir nitelik kazanan toplumsallığın-kitleselliğin bir görünümü olarak da düşünülebilir. Gözlemlenen bu durumun ortaya çıkardığı en önemli problemlerden birisi de toplumsal sorunları çözümsüzlüğe ya da kısa vadeli ve temelsiz çözümlere mahkûm edecek şekilde bir kamusal akıldan ya da işlevini yerine getirebilen bir kamuoyundan yoksunluktur.

Trollerin yıkıcı, yanıltıcı ve yaşamı daha karmaşık hale getiren aktörler olduğu düşünüldüğünde, trollük davranışının bireysel bir eylem olarak değerlendirilmesinin yetersiz kalacağı görülmektedir. Trollerin ortaya koyduğu davranışların kültürel değerlerden ayrı düşünülmemesi gerekmektedir. Ayrıca beğeni, tıklanma ve yorumlarla beslenen trol eylemleri ancak hedef kitesinin onları bırakması ya da onlar hakkında konuşmaktan vazgeçmesiyle mümkün hale gelebilir (Schwartz, 2008). Bundan dolayı trollerin bazen kültürel bir çıkmazın ürünü olarak

ortaya koyduğu bazen de sistematik bir itibarsızlaştırma politikasının dışavurumu olarak eyleme dönüştürdükleri sanal içerik, takipçilerinin tepkilerine göre şekillenmektedir.

Postmodern Ti'ye Alma: Caps'ler

İletişimin tamamen farklı bir boyuta taşındığı, gerçeklik ile gerçek dışılık arasındaki muğlaklık mizah, sanat, kültür gibi alanlarda da bir takım farklılaşmaları ortaya çıkarmıştır. Sanal yaşam alanlarının gündelik hayatı etkisi altına aldığı bu dönemde iletişim ve yönlendirme becerisi de bu alanda önemli bir değişime uğramıştır. Uzun ve öğretici metinler okumak, özünü içeriği ile paralel düşünmek ya da toplumsal kalıplara dönüşmüş bilgi ağından istifade etmek yeni yüzyılın yabancılaştığı alanlara dönüşmüştür. Sosyal medya ağlarında bir mesajı düz bir metinle vermek ya da tamamen klasik bir öğretici olmak, içeriğe olan ilgiyi azaltırken tıklanma, beğeni ve yorumlama sayısını da buna paralel olarak düşürmektedir. Özellikle hayatının önemli bir kısmında, mobil teknolojilerle büyüyen ve toplumsal yaşamı anlamlandırma çabasını da sanal yaşam ağlarında bulabilen bireylerin mizah ve yaratıcı bir dil kullanarak oluşturdukları capsler oldukça önemli ve etkili bir iletişim şekline dönüşmektedir. Mizahla sarmalanan capsler genel olarak reddetme, dışlama ya da ti'ye almayla daha kitlesel bir ağ oluşturmaktadır.

Habermas son bir yüzyıldan bu yana “kamunun toplumsal temellerinin” sarsılmakta olduğunu ve alan olarak genişleyen kamusal alanın işlev olarak güçsüzleştiğine işaret etmektedir. Bu dönüşümün ardındaki temel unsur ise Habermas tarafından tıpkı merkantilist dönemde olduğu gibi refah devletinin edindiği topluma ve ekonomik düzene müdahale araçları ile ‘kamuoyu’nu şekillendiren ve giderek ticarileşen kitle iletişim araçlarının kamusal alan üzerindeki sarsıcı etkileri olarak belirlenmiştir (2017: 61). Bu araçların internet ağları sayesinde kamuoyunda yarattığı etkinin yanında sanal yaşamı da yeni bir kamusal alana dönüştürdüğü görülmektedir. Sosyal medya üzerinden yapılan bilgi akışı tüm dünyayı yeni bir platforma taşıyarak kolay, ulaşılabilir ve ekonomik bir ağ yaratmayı başarmıştır. Pratik yaşama dair her ayrıntı sosyal medyanın gündemini oluştururken yükselip alçalan trendler, mizahla yeni bir dile dönüşen caps'ler ve ti'ye alma gibi popüler kültürü sanal yaşama eklemek de oldukça kolay ve ekonomik bir boyuta ulaşmaktadır.

Sennett'e göre günümüz bireyi kendisini hem devletle hem de iktidarın diğer biçimleriyle ilişkilerinde özel alanına hapsolmuş, kanmaya müsait, kitle kültürünün dayattığı yataklar üzerinde akmaya hazır bir halde bulmaktadır. Sennett bu durumun bireylerin tüketim pratiğinde dahi benzer bir biçimde tezahür ettiğini öne sürmüştür. Bu amaçla, tüketim alanının teatrallğine vurgu yapan Sennett (2010: 113) “satıcı tıpkı bir oyun yazarı gibi, tüketicinin satın alması için, inanmayışın gönüllü olarak askıya alınmasını sağlamalıdır” der ve tüketicinin pratik yaşamında bir karşılığı olmasa bile onu hayatına katmak için derin bir arzu duyduğunu belirtir.

Görsel bir imge ile metni bir araya getirerek oluşturulan Caps'lerin yarattığı en önemli etki vermek istediği mesajı mizahi bir dile dönüştürebilmesidir. Genel olarak bilgiyi anonim hale getirerek ortadan kaldırdığı yasal ve toplumsal sorumluluk, dili daha keskin ve acımasız hale getirebilmektedir. Bu sayede uzun ve sıkıcı bir metinle anlatılması gereken bir durumu, haberi ya da sanatsal bir içeriği mizah ve eleştiriyle birleştirerek etkili bir dile dönüştürmektedir. İnternet capslerinin temel özelliklerinden biri de metinler arası bir özellik taşımasıdır. Yazılı metin, hareketli görsel ya da sadece imaj üstünde yazılı bir metin olarak da karşımıza çıkan capsler çok çeşitli şekillerle karşımıza çıkabilmektedir. Caps oluştururken çok farklı görsellerden, video ve kelime oyunlarından faydalanılabilir. İnternet capsleri genellikle kolektif bir çabayla ortaya çıkarken bazıları da bireysel olarak üretilip sanal yaşam alanına sunulmaktadır. Genel olarak bu capslerin üreticileri anonim olarak kalmayı tercih etmektedirler (Karataş, 2016: 437-439). Bu sayede daha cüretkar ve saldırgan olma potansiyeli taşıdığından sosyal medya içerisinde hakikat üretmek daha kolay hale gelmektedir.

“Sanal evrende herhangi bir şeyin yeniden canlandırılabilmesi olanaksızdır. Bu bir sahne değildir, dolayısıyla ortada bir mesafe, eleştirel ya da estetik bakış olduğu söylenemez. Bu muazzam bir içine gömülme sürecidir. Bu medyatik evrenden üzerimize salınan akıl almaz sayıdaki imgenin yeniden canlandırma düzenine değil, dekodaj ve görsel tüketim düzenine ait olduğu söylenebilir. Bu imgeler bizi eğitip, bilgilendirmiyorlar/bilinçlendirmiyorlar, yalnızca haber verip, haberdar olmamızı sağlıyorlar. Bu imgelerden yola çıkarak herhangi bir gerçekliğe ulaşabilmek olanaksızdır. Bu imgeler bizim politik gerçekliği bile anlamamızı sağlayamazlar” (Baudrillard, 2015: 70-71). Bu sanal evrende bireyler, kitleleri etkisi altına alan haberlerin niteliğinin ve güvenilirliğinin sorgulanamadığı bir alanda sürekli sınanmaktadır. İnternet üzerinden dolaşıma sokulan bu haberler, fikir ve inançların çarpıtılarak yeni bir imgeye bürünmesi toplumsal bir kaosa dönüşmektedir. Toplumsal kimliği parçalayan ve değişimi pragmatik bir denkleme oturtan bu yapı tüm hakikatleri buharlaştırmaktadır.

(...) Haber ne bir iletişim ne de bir anlam biçimidir. Laboratuvarlarda yapılan atom bombardımanı deneyleri gibi hiç durmadan input-output’larla dolup, boşalan ve zincirleme bir tepkimeye uğrayan sürekli bir emülsiyon biçimidir. (...) kendilerine haber ileterek kitlelerin biçimlendirilebileceği sanılmaktadır. Gene haber ve mesajlarla toplumsal enerjinin yok edilebileceği sanılmaktadır. Artık toplumsallaşmayı belirleyen şey kuramsal sınırlar değil, haber miktarıyla iletişim araçlarının karşısında geçirilen saatlerdir. Ancak bu da yanlış bir düşüncedir. Çünkü haber kitlenin enerjisini yok etmek yerine, her zaman için giderek büyüyen bir kitle yaratmaktadır. (Baudrillard, 2017a: 29)

Bauman sosyal medya konusuyla ilgili yapmış olduğu bir söyleşide “Kimlik doğduğun bir şey olmaktan çıktı ve bir göreve dönüştü: Kendi cemaatini kendin oluşturmak zorundasın. Ama cemaatler yaratılmaz, bir zümreye ya aitsindir ya da değildir. Sosyal ağların yaratabileceği şey bir alternatif. Cemaat ile ağ arasındaki fark şu: sen bir cemaate aitsindir, ama ağ sana aittir. Dizginler elindeymiş gibi hissedersin. Dilersen arkadaş eklersin, dilersen silersin. İlişkin olan önemli insanların kontrolü senin elindedir. Sonuç olarak insanlar kendilerini biraz daha iyi hisseder, çünkü bireyci çağımızın büyük korkusu yalnızlık, terk edilmişliktir. Ancak internette arkadaş ekleyip çıkarmak o kadar kolaydır ki, insanlar sokağa çıktıklarında, işe gittiklerinde, mantıklı bir etkileşime girmeleri gereken çok sayıda insanı bir arada bulacakları herhangi bir yerde gerekli gerçek sosyal becerileri edinmeyi başaramazlar. Harika bir insan olan Papa Francis, seçildikten sonra ilk röportajını İtalyan gazeteci ve ateistliği kendinden menkul Eugenio Scalfari’ye verdi. Bu bir işaret: Esas diyalog sizinle aynı şeylere inanan insanlarla konuşmak değildir. Sosyal medya bize diyalog kurmayı öğretmiyor, çünkü anlaşmazlıktan kaçınmak çok kolay. Ancak insanların çoğu sosyal medyayı bir araya gelmek veya ufuklarını genişletmek için değil, tam tersine, kendilerine kendi seslerinin yankıları olan sesleri duyacakları, kendi yüzlerinin yansımaları olan yüzleri görecekleri bir konfor alanı yaratmak için kullanıyor. Sosyal medya çok kullanışlı ve keyifli bir tuzak.” (Koçak, 2016) şeklinde verdiği açıklamada sosyal medyanın tuzağında keyif ve sosyalitenin sanal bir kurguda nasıl bulunduğunu dile getirmektedir.

Baudrillard (2017a: 15) kitleyi anlatırken Tanrı düşüncesini de örnek olarak göstermiştir. Kitlelerde Tanrı düşüncesinin aşkınlığına karşı asıl olarak ritüellerin içkinliğinin müşahede edilebildiğini belirtir. Bu bir anlamda Tanrı ve buyruklarının aşkın anlamları ile sarmalanmış ritüeller yerine anlamı unutulmuş ya da hatırlanmak istenmeyen, yani içi boşaltılmış, anlamından arındırılmış bir pratiği işaret eden bir kavrayışı özetlemektedir. Baudrillard’ın bahsetmiş olduğu kitle, anlamı köreltmek ve hakikatlerin üstünü örtme konusunda ustalaşmış görünmektedir. Bunun da ötesinde bütün edimleriyle birlikte kitle ve bu kitlenin kendine has devinim kurallarına boyun

eğmiş bulunan tek tek tüm bireyler, “toplumsallık” içerisinde rol üstlenmiş tüm sosyal yapı ve kurumlara, tüm bunların taşıdığı anlam ve değerlere, bu değerlerin birey ve toplum adına gerçekleştirilmesi beklenen hakiki işlevlerine yönelik felç edici, anlamsızlaştırıcı ve yok edici bir süreci işleme koymaya hazırdır. Bu hazır olma hali bireyin sanal yaşam alanlarına doğru kaymasını kolaylaştırmıştır.

Sonuç

Toplumsal yaşamın tüketim kültürünü topyekün değiştirmeye aday olan sosyal ağlar gündelik hayatın geçmiş alışkanlıklarını yeni bir boyuta taşımaktadır. İletişim sanal yaşam alanlarında facebook, twitter, instagram gibi programların diline dönüşürken bireyi toplumsal sorumluluklarından kopardığına dair bir yanılıyla baş başa bırakmıştır. Mekan ve zaman ekseninde gelişen toplumsal pratikler sanal yaşam ağları içerisinde bir klavyenin tuşuna indirgenmiştir. Siyaset, sanat, din, moda gibi toplumun gelişim düzeyini besleyen tüm alanlar bu ağlarla etkileşim içerisinde yeniden şekillenmektedir. Sosyal medya üzerinden maruz kalınan reklam, din, siyaset gibi uyarıcı alanlar toplumun bilinçaltını hedef alırken gizil öğrenmelerin yarattığı etkileşimde inançlarımızı, tüketim alışkanlıklarımızı ve yaşam biçimlerimizi usulca değişime uğratmaktadır. Sürekli bir eklemleme, dönüşüm ve tüketme ilişkisi temelinde varolan hegemonik yapı, her dönemle organik bir bağ yaratmayı başarmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde varlığını sürdürebilen bu yapı toplumsal yaşam üzerinde kurduğu hakimiyeti postmodern dönemde sanal yaşam alanlarıyla yeni bir formasyona bürünmüştür.

Yaşamlarımızda süregelen toplumsal ilişkiler, pragmatik bir yapılanmayla beraber her dönemde farklı bir yol çizmiş ve farklılıkların yarattığı izlek, insanları değişim kültürünün birer nesnesi haline getirerek rasyonel-toplumsal ilişkileri hayatın merkezine konumlandırmıştır. Modernizmin toplumun her alanında yarattığı egemen güç ilişkisi toplumsal aktör olan bireyi bu yapının nesnesi haline getirmiştir. Yeni dönemde toplumsal hayatı dönüştüren ve ona yön veren sosyal medya toplumsal meşruiyet alanı yaratmayı başarmıştır. Her dönemin koşullarını, tüketim kültürünü belirleyen ve doğal bir oluşum içerisinde çağın taleplerine adapte olmayı başaran tahakküm aygıtları, yaşamı kendi merkezinden kontrol etmeyi sürdürmektedir. Yeni dönemin tüketim kültürünün toplumsal kodlarını belirleyen de sosyal medyadan başkası olduğu düşünülemez.

Kaynakça

Abdulhamid, Shafi'i M., Hassan, T. Abdulazeez, Abraham, O., Mohammed, U. (2011), Analyzing Membership Profile Privacy Issues in Online Social Networks, The IUP Journal of Information Technology, 7(3), s. 32-44.

Baudrillard, J. (2015), Şeytana Satılan Ruh Yada Kötülüğün Egemenliği, Çev. Oğuz Adanır, Ankara: Doğubatı Yayınları.

Baudrillard, J. (2017a), Sessiz Yığınların Gölgesinde Toplumsalın Sonu, Çev. Oğuz Adanır, İstanbul: Doğu Batı Yayınları.

Baudrillard, J. (2017b), Tüketim Toplumu: Söylenceleri/Yapıları, Çev. Nilgün Tural ve Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Berger, P.L., Luckmann, T. (2016), Modernite, Çoğulculuk Ve Anlam Krizi, Çev. Mustafa Derviş Dereli, Ankara: Heretik Yayınları.

Demir, Z. (1997), Modern Ve Postmodern Feminizm, İstanbul: İz Yayınları.

Dijk, J. V., (2018), Ağ Toplumu, Çev. Özlem Sakin, İstanbul: Kafka Yayınları.

Foucault, M. (2011), *Büyük Kapatılma Seçme Yazılar 3*, Çev. Işık Ergüden ve Ferda Keskin, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Habermas, J. (2017), *Kamusalın Yapısal Dönüşümü*, Çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları.

Hardt, M., Negri, A. (2003), *İmparatorluk*, Çev. Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Karataş, Ş., Binark, M. (2016), *Yeni Medyada Yaratıcı Kültür: Troller Ve Ürünleri ‘Caps’ler*, TRT Akademi Dijital Medya Sayısı, Sayı:2 Cilt:1, ss. 426-448.

Kızılçelik, S. (1994), *Postmodernizm: ‘Modernlik Projesine’ Bir Başkaldırı*, Türkiye Günlüğü, Sayı: 30, ss. 86-96.

Koçak, C. (2016), *Sosyal Medya Bir Tuzak*, <https://vesaire.org/Zygmunt-Bauman-Sosyal-Medya-Bir-Tuzak/>, (Erişim Tarihi: 23 Kasım 2018).

Korkmaz, A. (2014), *Etik Bağlamda Haber Fotoğrafçılığının Manipülasyon ve Propaganda Aracı Olarak Kullanılmasının Değerlendirilmesi*, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 2(4), s. 26-52.

Liotard, J.,F. (1997), *Postmodern Durum*, Çev. Ahmet Çiğdem, Ankara: Vadi Yayınları.

Mayer, V., C. K. S. (2013), *Büyük Veri: Yaşama, Çalışma Ve Düşünme Şeklimizi Dönüştürecek Bir Devrim*, İstanbul: Poloma Yayıncılık.

Okmeydan, S., B. (2017), *Yeni İletişim Teknolojilerini Sorgulamak: Etik, Güvenlik ve Mahremiyetin Kesiştiği Nokta*, e-GİFDER, Sayı: 1, s. 347-372.

Özsoy, D. (2015), *Tweeting political fear: Trolls in Turkey*, Journal of History School (JOHS), 12, s. 535-537.

Schwartz, M. (2008), *The trolls among us*, <http://nytimes.com/2008/08/03/magazine/03trolls-t.html>, (Erişim Tarihi: 27 Kasım 2018).

Sennett, R. (2010), *Kamusal İnsanın Çöküşü*, Çev. Serpil Durak ve Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Saylan, G. (1996), “Çağdaş Düşünce Akımları: Postmodernizm”, (Ders Notları).

Tüfekçi, Z. (2008), *Can You See Me Now? Audience and Disclosure Regulation in Online Social Network Sites*, Bulletin of Science Technology Society, 28(1), s. 20-36.

Yüksel, M.,(2003), “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo-Tarihsel Gelişimi”, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Sayı: 1, ss. 181-213.

Zengin, M., Zengin, G., Altunbaş, H. (2015), “Sosyal Medya ve Değişen Mahremiyet: Facebook Mahremiyeti”, e-GİFDER, Sayı: 2, ss. 112-136.

Zeka, N. (1990), *Yolları Çatallanan Bahçe, Aynalı Gökdelenler, Dil Oyunları Ve Robespierre*, İstanbul: Kıyı Yayınları.